

Romanul realist, obiectiv, modern, interbelic

Personajul principal dintr-un roman apartinand prozei realiste

Ion (Livu Rebreanu)

Introducere

Livu Rebreanu, prozator interbelic, este unul dintre scriitorii care l dezvaluie in romanele sale resorturile interioare ale creatiei. Dintre aceste romane (Ion, Rascoala, Padurea spanzuratilor, Adam si Eva), primul se individualizeaza prin prezentarea unei intregi umanitati rurale.

Trasaturi ale prozei realiste

Publicat in 1920, romanul evidentiaza spatiul ardelenesc de la inceputul secolului al XX-lea, in mod realist. Aceasta perspectiva realista presupune o intelegere a literaturii ca mimesis, in care autorul isi propune sa reflecte lumea ca intr-o oglinda, in toata complexitatea ei, creand in acelasi timp iluzia unei lumi adevarate. Criticul Nicolae Manolescu, in volumul Arca lui Noe, incadreaza opera in categoria romanului doric, considerand ca iluzia vietii este aici mult mai importanta decat iluzia artei.

Textul reprezinta un roman, deoarece este o specie a genului epic in proza, cu o actiune care se desfasoara pe mai multe planuri, cu conflicte multiple si un numar mare de personaje. Romanul este realist in primul rand prin tema pamantului care este, de fapt, miza conflictului, pentru ca el determina in lumea satului pozitia sociala si autoritatea morala a indivizilor. Acestei teme i se adauga cea a iubirii, pentru ca destinul personajului principal este definit de aceste doua mari coordonate. De fapt, nu pamantul se afla in centrul romanului, ci dorinta lui Ion de a-l avea. In ceea ce priveste structura, romanul este alcatuit din doua mari parti complementare, avand in centru pamantul, respectiv iubirea: Glasul pamantului si Glasul iubirii, carora li se subordoneaza cele treisprezece capitole cu titluri sugestive: inceputul, Blestemul, Sfarsitul.

O alta trasatura realista este prezentarea veridica a oamenilor si a evenimentelor, care se face inca din incipit. In descrierea drumului care intra in satul Pripas, naratorul estompeaza distinctia dintre realitate si fictiune si surprinde cadrul unei lumi in care naratiunea pare a continua viata insasi. Detaliile toponimice dau veridicitate prezentarii si il familiarizeaza pe lector cu aspectele etnografice si sociale ale lumii prezentate.

De altfel, romanul insista asupra aspectelor monografice ale satului romanesc traditional: obiceiuri legate de marile evenimente ale existentei umane (botezul, nunta, inmormantarea), sarbatorile crestine (Craciunul), hora, jocul popular.

In planul continutului, romanul respecta principiul realist care solicita prezentarea vietii in multitudinea ipostazelor sale. Astfel, Rebreanu foloseste tehnica planurilor paralele, prezentand

simultan viata taranimii si viata intelectualitatii satului. Se poate vorbi chiar de un roman in roman, pentru ca se urmareste in paralel destinul a doua familii, apartinand unor grupuri sociale diferite: familia Glanetasu si familia Herdelea.

Modalitati de caracterizare, trasaturile protagonistului

Personajele sunt construite, de asemenea, in spirit realist, sustinand firul epic al romanului. Personajul principal este tipic realist, exponential pentru o anumita categorie sociala, iar structura sa psihologica este pusa sub semnul unor trasaturi dominante: tipul taranului, caracterizat printr-o inteligenta dura, egoism si cruzime, dar mai ales printr-o vointa imensa. Conform delimitarii teoreticianului E. Forster, el este un personaj rotund, avand capacitatea de a surprinde cititorul in mod convingator prin reactiile si gesturile lui.

Ion este un personaj eponim (numele sau da numele romanului), dominand intreaga lume care graviteaza in jurul sau (Ana, Vasile Baci, Florica, George) si care contribuie la evidentiarea trasaturilor lui, a caracterului complex, cu insusiri contradictorii: viclenie si ingenuitate, brutalitate si delicatete.

Initial el este caracterizat in mod direct de catre narator, beneficiind de un portret marcat de calitati: "iute si harnic ca ma-sa"; "munca ii era draga oricat ar fi fost de aspra". Elementul fundamental al conflictului, pamantul, ii subordoneaza toate trasaturile: "Pamantul ii era drag ca ochii din cap", iar lipsa acestuia apare ca o nedreptate, ceea ce justifica dorinta patimasa de a-l avea: "Toata istetimea lui nu plateste o ceapa degerata, daca n-are si el pamant mult, mult..."

Celelalte personaje ale romanului ii evidentiaza caracterul, cu lumini si umbre, in functie de conflictele in care sunt implicati cu totii. Astfel, invatatorul Herdelea il aprecia ca "unul dintre cei mai iubiti elevi", iar doamna Herdelea il considera "un baiat cumsecade, muncitor, harnic, saritor, istet". Optica lor se va schimba insa pe parcursul actiunii, cand Ion va trece in conflictul dintre invatator si preotul satului, de partea celui din urma.

Autocaracterizarea evidentiaza framantarile sale sufletesti, prin monologul interior: "Ma molesesc ca o baba naroadă!". Definitiv pentru personajul principal este conflictul interior intre glasul pamantului si glasul iubirii: desi o iubeste pe Florica, fata frumoasa dar saraca, dorinta de posesie a pamantului il determina sa o aleaga pe Ana, cea "uratica", dar bogata. Aceasta pendulare a personajului intre cele doua coordonate ale existentei sale, genereaza si conflictele exterioare ale romanului: cu Vasile Baci pentru obtinerea pamantului si cu George Bulbuc pentru Ana si ulterior, pentru Florica.

Cele mai multe trasaturi reies insa din caracterizarea indirecta, din faptele si atitudinea personajului, din relatiile cu celelalte personaje. Astfel, Ion este impulsiv, chiar violent, ceea ce atrage respectul, teama celorlalti flacai ai satului si a lautarilor care canta la comanda lui si il insotesc la carciuna dupa ora, desi George este cel care ii plateste.

Prezentarea relatiilor personajului cu alte personaje Viclenia sa este evidenta in relatia cu Ana, pe

care o seduce, ii speculeaza sentimentele, cucerind-o si lasand-o sa creada ca, de fapt, ea l-a cucerit. Inteligenta dura, egoismul, cruzimea ii subordoneaza toate actiunile: bataia cu George, comportamentul agresiv fata de Ana. El reprezinta, asa cum spunea criticul Eugen Lovinescu, "expresia instinctului de stapanire a pamantului", avand ca trasaturi definitorii "inteligenta ascutita", "viclenia procedurala" si "vointa imensa".

Este naiv, in relatia cu Vasile Baci, crezand ca nunta ii va aduce si pamantul, fara a incheia o intelegere legala. De fapt, destinul personajului principal nu este marcat de conflictele exterioare, cat mai ales de conflictul interior, generat de relatia sa cu pamantul. Personajul are o dorinta obsesiva de a stapani acest pamant, iar elocventa in acest sens este scena sarutarii lutului: "Il cuprinse o pofta salbateca sa imbratiseze huma, s-o crampoteasca in sarutari!" Acest gest depaseste limitele unei reactii obisnuite, sugerand patima exagerata pentru pamant, precum si legatura indestructibila cu acesta. Personajul traieste o tripla voluptate: a simturilor, a puterii, a trupului, iar acest moment alegoric exprima reducerea lui la esenta. Din aceasta perspectiva, deznodamantul este previzibil: Ion va muri ucis cu ajutorul unei unelte a pamantului, sapa, iar George care-l loveste nu este decat un instrument al destinului.

Exprimarea unei opinii asupra evolutiei personajului din perspectiva finalului

Modernitatea prozei lui Rebreanu consta in atitudinea neutra, impersonala a naratorului, care nu impune cititorului propria atitudine asupra personajului. Totusi, moartea lui Ion in final reprezinta o modalitate moralizatoare de rezolvare a conflictului.

Incheiere

Prin urmare, Liviu Rebreanu construiește un personaj complex, realist, cu un caracter bine individualizat si care ramane un model pentru proza de acest tip din literatura noastra.